

De 'verantwoordelijke' voor dataprotectie bij C-ITS toepassingen

1e Concept

De 'verantwoordelijke' voor dataprotectie bij C-ITS toepassingen

Aanleiding

C-ITS toepassingen zoals snelheidsadviesdiensten en korte afstand filewaarschuwingen worden regelmatig aangeboden door consortia, of door dienstverleners die voor de samenstelling van hun dienst samenwerken met andere, op deelgebieden gespecialiseerde dienstverleners. Aangezien bij deze C-ITS toepassingen persoonsgegevens worden verwerkt is de vraag gerezen wie in dit soort gevallen als verantwoordelijke voor de verwerking moet worden aangemerkt.

Doel van de handreiking

In deze handreiking worden, op basis van de analyse van het relevante juridische kader, aanbevelingen geformuleerd over hoe te komen tot een goede invulling van de positie van de verantwoordelijke binnen C-ITS toepassingen.

Inleiding

Een van de doelen van de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) is om de privacy van betrokkenen te beschermen bij de verwerking van hun persoonsgegevens. Bij het aanbieden en gebruiken van toepassingen die persoonsgegevens verwerken, is het daarom van belang te bepalen wie de verantwoordelijke is voor de verwerking daarvan, wie op de verwerking kan worden aangesproken.

Als niet helder is op wie deze belangrijke verplichting rust, als er geen verantwoordelijke is, of juist een heel groot aantal mogelijke verantwoordelijken, dan is onvoldoende duidelijk welke organisatie aanspreekbaar is voor de verwerking van persoonsgegevens. Voor de betrokkene is het in zo'n geval niet goed mogelijk om zijn rechten, zoals het recht op inzage, van correctie en/of verwijdering van persoonsgegevens, uit te oefenen. Bovendien rust op de verantwoordelijke een aantal verplichtingen, zoals het informeren van een burger dat over hem persoonsgegevens worden verwerkt.

Advies

In situaties waarin verschillende bedrijven en/of personen bij C-ITS toepassingen betrokken zijn, is het om hiervoor genoemde redenen van belang goed van te voren te bepalen hoe de verantwoordelijkheid is geregeld.

Naar de afnemer van de dienst zal helder moeten worden gecommuniceerd wie uiteindelijk als verantwoordelijke is aan te merken, of welke partijen tezamen verantwoordelijk zijn.

Het begrip 'verantwoordelijke'

Definitie

De verantwoordelijke is degene die, alleen of tezamen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt (art. 1, onder d, Wbp). Het gaat dus om degene die bepaalt welke persoonsgegevens op welke wijze en voor welk doel worden verwerkt.

De definitie van het begrip 'verantwoordelijke' is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. het personele aspect, ("de natuurlijke of rechtspersoon, de overheidsinstantie, de dienst of enig ander lichaam"),
2. de mogelijkheid van gezamenlijke verantwoordelijkheid ("die, respectievelijk dat, alleen of

- tezamen met anderen”) en,
3. de wezenlijke aspecten waarmee de voor de verwerking verantwoordelijke van andere partijen kan worden onderscheiden (“het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt”).

Bij C-ITS toepassingen kan de verantwoordelijke bijvoorbeeld de partij zijn die de applicatie levert, of de dienstverlener van de C-ITS dienst. De verantwoordelijke moet worden onderscheiden van de “bewerker” (art. 1, onder e, Wbp), die in opdracht van de verantwoordelijke de persoonsgegevens bewerkt. Bij C-ITS toepassingen kan een bewerker bijvoorbeeld een toeleverende dienstverlener zijn die een veredelingslag maakt op de oorspronkelijke data.

Relevante factoren bij het begrip ‘verantwoordelijke’

De Artikel 29-werkgroep, het onafhankelijke advies -en overlegorgaan van Europese privacytoezichthouders (WG29)¹, heeft een analyse gemaakt van de hiervoor genoemde drie aspecten. Daarbij is vastgesteld dat, gelet op de grote variëteit aan (rechts)verhoudingen, wie de verantwoordelijke is mede zal worden bepaald door de feitelijke omstandigheden en andere feiten. Bij die feiten valt te denken aan contractuele verhoudingen, daadwerkelijke zeggenschap van een partij en zichtbaarheid voor de betrokkenen. Om als verantwoordelijke te kunnen worden aangemerkt zal dus sprake moeten zijn van een van de genoemde factoren. In het recent verschenen CBP rapport over wifi-tracking is een opsomming opgenomen van praktische indicaties als het erom gaat wie als verantwoordelijke moet worden aangemerkt.

Het gaat om de volgende indicaties voor verantwoordelijkheid:

- het bepalen van de doeleinden voor de gegevensverwerking;
- het bepalen van de middelen die aangewend worden voor de verwerking;
- het bepalen welke gegevens worden verwerkt;
- het bepalen van de bewaartermijnen;
- zeggenschap over de toegang tot de gegevens;
- zeggenschap over de informatie die wordt verstrekt aan de betrokkene;
- zeggenschap over het verstrekken van gegevens aan derden en/of naar partijen in landen buiten de EU;
- de contractuele afspraken over gegevensverwerking tussen partijen.²

Contractuele afspraken zijn dus niet doorslaggevend. Uiteraard is uit (contractuele) afspraken tussen partijen af te leiden hoe de verantwoordelijkheden voor gegevensverwerking zijn verdeeld over de partijen. Echter de juridische verdeling van verantwoordelijkheden die partijen zelf voor ogen hadden is niet doorslaggevend wanneer er in de praktijk feitelijk niet naar gehandeld wordt. Er dient bij de beantwoording van de vraag wie de verantwoordelijke is, enerzijds te worden uitgegaan van de formeel-juridische bevoegdheid om doel en middelen van de gegevensverwerking vast te stellen, anderzijds – in aanvulling daarop – van een functionele inhoud van het begrip. Overeenkomsten zijn wel een goed aanknopingspunt om te beginnen wanneer de verantwoordelijkheid voor gegevensverwerking moet worden vastgesteld.

¹ Artikel 29 Werkgroep, ‘Advies 1/2010 over de begrippen “voor de verwerking verantwoordelijke” en “verwerker”’

² Verwijzing rapport Cbp over Wifi-tracking

Bij dienstverlening zoals in C-ITS zal de verantwoordelijkheid van de verantwoordelijke mede blijken uit feiten en omstandigheden zoals contracten, feitelijke zeggenschap en feitelijke zichtbaarheid als verantwoordelijke.

Deze grondslag voor de verantwoordelijkheid kan dus een breed scala van partijen opleveren die de rol van voor de verwerking verantwoordelijke kunnen vervullen. Daarbij is een onderneming of instantie zelf als verantwoordelijke voor de verwerking te beschouwen, en niet een specifieke persoon binnen de onderneming of de instantie.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

De Wbp en de richtlijn gaan ervan uit dat de zeggenschap en bevoegdheden ten aanzien van de belangrijkste aspecten van dataverwerking meestal bij dezelfde natuurlijke of rechtspersoon of anderszins liggen. Is dit niet het geval, dan kan er sprake zijn van gezamenlijke verantwoordelijkheid.

In toenemende mate echter wordt echter rekening gehouden met situaties waarin verschillende partijen als voor de verwerking verantwoordelijke optreden. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid dient op dezelfde wijze te worden beoordeeld als de "individuele" verantwoordelijkheid. Daarbij dient een inhoudelijke en functionele benadering te worden gevolgd, en met name te worden bezien of de wezenlijke aspecten van de middelen door meer dan een partij worden vastgesteld. Het kan voorkomen dat, in gevallen dat van gezamenlijke verantwoordelijkheid sprake is, partijen niet altijd een even grote rol en inbreng hebben. In die gevallen kan sprake zijn van verschillende vormen van gezamenlijke verantwoordelijkheid:

- 'gemeenschappelijke verantwoordelijkheid',
- 'afzonderlijke verantwoordelijkheid'
- 'gezamenlijke verantwoordelijkheid'.

Wanneer niet elke partij evenveel zeggenschap heeft, is ook niet elke partij in een zelfde mate verantwoordelijk.

Dat geldt ook voor de aansprakelijkheid, zeker niet in alle gevallen kan worden aangenomen dat er sprake is van een "gezamenlijke en hoofdelijke" aansprakelijkheid. Het is zeer wel mogelijk dat in complexe systemen de toegang tot persoonsgegevens en de uitoefening van andere rechten van betrokkenen op verschillende niveaus door verschillende partijen wordt gewaarborgd.

Interne onduidelijkheid over wie als verantwoordelijke optreedt kan niet worden tegengeworpen aan de klant.

'Verantwoordelijke' bij geolocatiediensten

Dit noopt dienstaanbieders binnen C-ITS om de verantwoordelijkheid voor de klant helder vast te

stellen. In 'advies 13/2011'³ over geolocatediensten op slimme mobiele apparaten erkent WP29 de complexiteit bij het vaststellen van de verantwoordelijke bij diensten die geo-locatiegegevens verwerken. Hier kunnen verschillende service providers betrokken zijn die een heel verschillende rol kunnen hebben.

1. Om te beginnen de telecomprovider die de verbinding met het slimme apparaat verzorgt. Zijn rol als verantwoordelijke wordt geregeld in de specifieke regelgeving voor telecomproviders (e-Richtlijn).
2. Vervolgens de serviceprovider die de dienst levert aan de betrokkene. Dit zal in het algemeen ook degene zijn die alleen of tezamen met anderen doel en middelen van de verwerking vaststelt. Als hij dit samen met een andere serviceprovider doet valt deze ook onder deze categorie.
3. Dan zijn er de dienstverleners die wel in het kader van de te leveren dienst persoonsgegevens verwerken, maar die niet doel en middelen bepalen. Zij zijn verwerker in de zin van de wet. Te denken valt aan een partij die het ketensignaal veredeld, technisch of met informatie.
4. Tenslotte zijn er de dienstverleners die wel een belangrijke rol spelen bij het tot stand komen van de dienst, maar die zelf geen gegevens verwerken. Te denken valt aan een informatie leverancier.

De verantwoordelijke zit gelet op de wettekst in beginsel in categorie 2. Echter ook andere

Het is aan de aanbieder van de dienst om naar de gebruiker helderheid te scheppen over hoe de verantwoordelijkheid is geregeld, en wie daarop aanspreekbaar is.

dienstverleners kunnen functioneel een verantwoordelijkheid hebben.

³ Artikel 29 Werkgroep, 'advies 13/2011 over geolocatediensten op slimme mobiele apparaten'